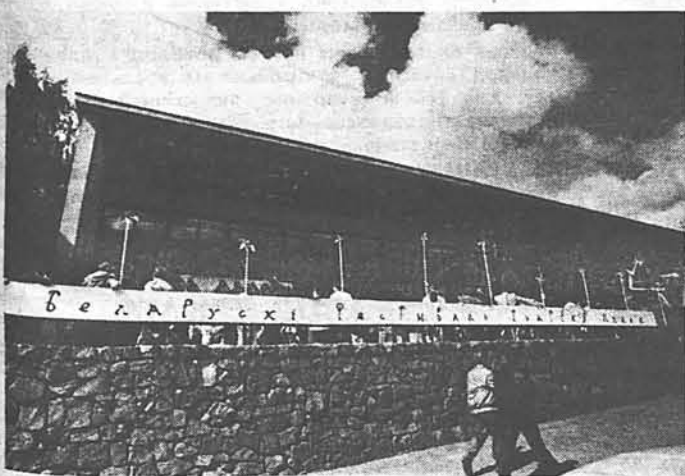

Голас Радзімы

№ 24 (2166)
14 чэрвеня 1990 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУСЯДНІКАМІ ЗА РУБЕЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цанэ 4 кап.

БЕЛАРУСКІ
ФЕСТИВАЛЬ
ТЕАТРАЎ
ЛЯЛЕК

Лялечныя тэатры любяць дзеці і дарослыя. Свет казкі, неспрэчнасці і вяселлі — для спачыну, забавы і... роздуму. Мусіць, менавіта таму так многа ўдзельнікаў і гледачоў сабраў Беларускі фестываль лялечных тэатраў, які праходзіў у Мінску ў канцы мая — пачатку чэрвеня. На фестываль прыехалі ўсе тэатры лялек з Беларусі, а таксама тэатр «Слэзы радасці» з ЗША, лялькі з Аўстрыі, Галандыі, Францыі, Ізраіля, Польшчы і Югаславіі. За шэсць дзён на розных сценах горада можна было ўбачыць 44 спектаклі і для дзяцей, і для дарослых. Сярод іх «Бора» В. Шэкспіра і «Майстар і Маргарыта» М. Булгакава, «Дракон» Я. Шварца, «Рыгорка — ясная зорка» А. Вярцінскага, «Каб не змаўкаў жаўранак» А. Вольскага і «Сказ пра Гаўрылу з-пад Полацка»...

— Нам усім вельмі патрэбны такія святы вяртання ў дзяцінства, — сказаў член журы кампазітар Сяргей Картэс. — А падобныя фестывалі, дзе сустракаюцца дзеячы культуры розных краін, становяцца залогам моцнай дружбы. Яны напамінаюць, што мы жывём на вялікай Зямлі, якая не павінна быць падзелена ніякімі ідэалагічнымі бар'ерамі і межамі.

НА ЗДЫМКАХ: у час фестывалю лялек у Мінску.

Фота С. КРЫЦКАГА.

АСУДЖЭННЕ АКТАУ ВАНДАЛІЗМУ

У АВАРОНУ ПАМЯЦІ

Генеральнае консульства Рэспублікі Польшча ў Мінску перадало ў Беларускае тэлеграфнае агенства тэкст выступлення прадстаўніка польскага ўрада па друку Малгажаты Незабітоўскай на чарговай прэс-канферэнцыі. У ім даецца ацэнка актам вандалізму ў адносінах да помнікаў загінуўшым савецкім воінам, а таксама хуліганскім выхадкам да савецкіх консульстваў у Кракаве і Гданьску.

У той жа дзень у БЕЛТА прыйшлі чарговыя выпускі польскіх газет, і ў адным з нумароў «Трыбуны» былі адрэзаны два матэрыялы на гэту тэму. У артыкуле пад загалоўкам «Прыгавор Скавенку» расказана аб разбурэнні ў Сандаміры помніка таму самаму палкоўніку Скавенку, які ў 1944 годзе не дазволіў гітлераўцам ператварыць у руіны гэты старажытны горад, умелымі дзеяннямі сваёй часці вымусіўшы іх да паспешнага адступлення. У свой час помнік быў пастаўлены жыхарамі горада, а знесены нядаўна па ўказанню новага гарадскога галавы.

Другі матэрыял прысвечаны заяве Міністэрства замежных спраў СССР, у якой выказваецца пратэст у сувязі з анаганьваннем помнікаў савецкім салдатам і дэбашам на некаторых савецкіх консульстваў. Газета выдзяляе тым месцы заявы, дзе гаворыцца аб патрабаванні савецкага боку забяспечыць нармальныя ўмовы для функцыянавання дыпламатычных прадстаўніцтваў. У адваротным выпадку ўзнікне пытанне аб мэтазгоднасці іх дзейнасці ў Польшчы.

Сваю закланчанасць здарэннем выказаў і польскі ўрад, ад імя якога Малгажата Незабітоўска надрэсала на прэс-канферэнцыі, што анаганьванне савецкіх сімвалаў і месцаў памяці ў Польшчы супярэчыць асновам польскай палітычнай культуры і міжнароднаму праву, выклікаючы справядлівы пратэст ўлад СССР і негатыўную рэакцыю савецкай грамадскай думкі. Рашуча асудзіўшы такія акты, яна заявіла, што ўрад прыме эфектыўныя меры да таго, каб не дапусціць іх паўтарэння.

РЫХТУЕЦА ВЫДААННЕ

КНІГА-ХРОНІКА

Работа над стварэннем гісторыка-дакументальнай кнігі-хронікі «Памяць» вядзецца зараз у Гродне. Яе раздзелы будуць прысвечаны мінулай горада да 1917 года, барацьбе за Савецкую ўладу, нацыянальнае і сацыяльнае вызваленне, Вялікай Айчыннай вайны, пасляваеннаму перыяду і сучаснаму развіццю абласнога цэнтра.

У кнізе будуць надрукаваны прозвішчы гродзенцаў, якія загінулі ў гады Вялікай Айчыннай вайны, у Іспаніі, Афганістане, а таксама салдат, афіцэраў і падполшчыкаў, якія аддалі жыццё за вызваленне горада. Пайменна назаве кніга гродзенцаў — удзельнікаў антыфашысцкага падполля ў іншых краінах, вязняў канцлагаў, а таксама незаконна рэпрэсаваных у 1930 — 1950 гадах.

Пры складанні кнігі будуць выкарыстаны матэрыялы архіваў і музеяў. Але ёсць і нямаючы вядомых старонак гісторыі. Таму гарадская камісія па стварэнні кнігі-хронікі звярнулася да вэтэранаў вайны і працы, старажылаў і ўсіх жыхароў Гродна з просьбай дапамагчы ў яе надрыхтоўцы.

ІТАЛЬЯНЦЫ У ПІНСКУ

Свабодна канверсуемай валютай маркуе разлічаванне італьянскай фірмы «Рымольдзі» з Пінскім вытворчым прадзільна-трыкатажным аб'яднаннем за паслугі па навучнай рабоце на машынах, што выпускаюцца фірмай, за тэхнічную кансультацыю і арганізацыю для савецкіх аддзяленняў прадпрыемстваў семінараў на базе беларускага аб'яднання.

Каб вучыць іншых, многіх трэба ўмець самім. Пінскія трыкатажнікі ўзялі

курс на абнаўленне ўласнай вытворчасці. Па плану праводзімай тут рэканструкцыі замест падлягае каля трыццаці працэнтаў тэхналагічнага абсталявання. Недахоп валюты, на жаль, пакуль не дазваляе расшырыць гэтыя межы, таму вызначаны першачарговыя, найбольш слабыя месцы ў тэхналагічных ланцужках.

Тэхнічны парк прадпрыемства ўжо папоўнілі італьянскія машыны «Пронці», што імгненна

ручнае вязанне, іспанскія «Джумберкс», якія маюць выключна вялікія магчымасці ў перапляценнях і буйных жакардавых рысунках. На трыкатажнай фабрыцы ўстаноўлены імпартныя машыны, якія ўмеюць ушываць «маланкі», выконваць аддзелачную строчку і іншае. Такія аперацыі на старым абсталяванні не выконваліся. Набыты для мясцовай машыны для каларовага друку, вышывальныя. Словам, створаны ўмовы для таго, каб вырабы

з маркай беларускага аб'яднання былі канкурэнтаздольныя на знешнім рынку. НА ЗДЫМКАХ: рабочую нараду па тэхнічнаму абслугоўванню абсталявання праводзіць прэзідэнт італьянскай фірмы «Рымольдзі», доктар Марыо ПІАЦА (трэці злева); італьянскія спецыялісты Алаіза ФРАНКА (злева), Марыо СЕРДЖА і Панаці БРУНА за наладкай машыны фірмы «Рымольдзі».

Сёння назіраецца ў камунізму хваравіты стан. Я лічу, што праз 5—6 гадоў Савецкі Саюз выйдзе з крызісу. Крызіс будзе пераадолены. І хаваць камунізм, камуністычнае грамадства рана. Больш таго — лёс Усходняй Еўропы канчаткова яшчэ не вырашаны.

Яшчэ аб адным аспекце трэба сказаць. Калі хаваюць камунізм, не прымаюць пад увагу фактары міжнароднага парадку. СССР існуе не ізалявана. Працвітання Захаду не вечнае. Унутраныя адносіны ў заходніх грамадствах не такія ўжо і гарманічныя, як здаецца. Ну, а што калі ў бліжэйшы час пачнецца эканамічны крызіс на Захадзе, як у 1929 годзе? Што абудзецца? Неадкладна мільёны людзей кінуча зноў у абдымкі да камуністаў. А выключачь такі крызіс нельга. Акрамя таго, празмернае аслабленне камуністычных краін, Савецкага Саюза ў першую чаргу, — гэта яўны шлях да вайны. Гэта найбольш цвярозая заходняя палітыка разумеюць, гавораць, што будзе парушаны баланс сіл і гэта без вынікаў не абудзецца. Калі толькі пагроза вайны будзе выглядаць рэальнай, неадкладна абудзецца змена настрою і ў нас, і ў палітыкаў.

(Аляксандр ЗІНОУЕУ, пісьменнік, вучоны, член акадэміі Фінляндыі і Італіі).

ПРЫЗВЫЧАЙВАЕМСЯ

ГАНДАЛЬ ПА ТАЛОНАХ

Пасля талонаў на цукар, да якіх мы ўжо прызвычаліся, у Мінску з пачатку чэрвеня ўведзены продаж па талонах і некаторых іншых прадуктаў харчавання. Ва ўпраўленні гандлю Мінгарвыканкома гэтую з'яву часоў перабудовы тлумачаць так.

— Пасля таго як стала вядома аб праграме пераходу эканомікі краіны да рэгуляемага рынку і мяркуючы павышэнні цэн на асобныя віды тавараў і прадуктаў, попыт на многія іх віды рэзка ўзрос. Стабілізаваць становішча, накіроўваючы ў гандлёвую сетку большую колькасць гэтых тавараў, дасягнуць жаданых вынікаў не дазволіла. Паліцы магазінаў пусцелі імгненна. Тое самае адбывалася і са спіртнымі напіткамі. Паводле сведчання прадаўцоў, у апошнія дні ў чэрзе за віном і гарэлкай стаялі звычайна адны і тыя ж людзі, якія скуплялі асноўную частку тавару. Большая частка яго прызначалася не для ўласнага выкарыстання, а для перапродажу па спекуляцыйных цэнах. У сувязі з гэтым была створана дэпутацкая група гарсавета па вывучэнню гэтай праблемы, і яе вывады ляглі ў аснову рашэння сесі гарсавета: увесці з пачатку чэрвеня талоны на продаж мукі, круп, макаронных вырабаў і спіртных напіткаў.

У чэрвені аднаму жыхару Мінска будзе прададзены 1 кілаграм круп, 1 кілаграм мукі і паўкілаграма макаронных вырабаў. На астатнія месяцы застаюцца практычна тыя ж нормы. Але за тое з гарэлкай будзе раскошней. Да канца года на жыхара горада, якому споўнілася 21 год, будзе прададзена моцных спіртных напіткаў 13 бутэлек, а віна — 12 бутэлек.

ЭКАЛОГІЯ

У самых «гарацых» кропках Наваполацка можна сустрэць супрацоўнікаў гарадской экалагічнай лабараторыі. На прадпрыемствах, асабліва небяспечных для атмасферы, у месцах східаў сцэкавых вод, на самых ажыўленых гарадскіх магістралях у розны час сутак спецыялісты бяруць пробы паветра і вады. У выпадку пагаршэння экалагічнай сітуацыі прымаюцца неабходныя меры.

У новай службы яшчэ няма праблем і галоўная — недахоп сучасных кантрольна-вымяральных прыбораў. Але ўсё ж стварэнне экалагічнай лабараторыі дазваляе спадзявацца, што вада і паветра ў горадзе вялікай хіміі стануць значна чысцейшымі.

НА ЗДЫМКУ: тэхнік-хімік Таіса ЛАЗУКА кантралюе стан паветранага асяроддзя на вуліцы Маладзёжнай.

ЭКСПЕРЫМЕНТАЛЬНЫ АБУТАК

ЧАРАВІКІ-ЛЕКАРЫ

Даўно заўважана, што ўвесь навакольны свет, уключаючы прадметы быту і нават адзенне, уплывае на настрой і самаадчуванне чалавека. А чаму б гэта не выкарыстаць у лячэбных мэтах? Паставіўшы такое пытанне, вучоны Інстытута механікі металапалімерных сістэм Акадэміі навук БССР і спецыялісты Гомельскага завода хімічных вырабаў стварылі эксперыментальны лячэбны абутак для гіпертонікаў.

Пасля паўгадзінай хадзьбы ў такіх чаравіках у хворага пачынае зніжацца павышаны артэрыяльны ціск.

НОВАЯ АВІАЛІНІЯ

МІНСК — САФІЯ

Новую паветраную трасу праклаў «Аэрафлот». У Сафійскім аэрапорце пасля 2 гадзін 10 мінут палёту з Мінска прыземліўся ТУ-134, што паклаў пачатак рэгулярным авіярэйсам паміж сталіцамі Беларускай ССР і Балгарыі. З'яўленне гэтай паветранай лініі — адказ авіятараў на ўзросшае дзелавое супрацоўніцтва паміж Беларуссю і НРБ, на расшырэнне культурных сувязей, павелічэнне патокаў турыстаў. Новы маршрут стаў 51-й авіялініяй «Аэрафлоту», што звязвае СССР і НРБ.

На чэрзе адкрыцця яшчэ адной лініі: яна звязвае Мінск з чарнаморскім курортам Балгарыі — Варнай.

АГАРОДНІЦТВА

ПРЫЖЫВАЮЦА «ГАЛАНДЦЫ»

Незвычайна вядзецца сёлта пасадка капусты ў агародніцкіх гаспадарках аграпрамысловага камбіната «Заходні Буг». Амаль трыццацігектарнае поле ў прыгарадных саўгасах «Брэсцкі» і Ілія Кісялёва разбіта на шматлікія ўчасткі, на кожным з якіх будзе вырошчывацца новы сорт. Такіх доследных палёў тут два дзесяткі — менавіта столькі сартоў насення капусты паставіла брэсцкім агароднікам буйнай галандскай фірма «Бэе задэн». Яна ж прадала агракамбінату адзінаццаць сартоў морквы, па некалькі сартоў каляровай капусты, агуркоў і таматаў. І хаця расплачавалася «Заходняму Бугу» давацца валютай, якую камбінат стаў зарабляць нядаўна, агароднікі плануюць атрымаць ад здзелкі немалую выгаду. Фірма ж гарантуе высокую якасць пасяўнога матэрыялу і дакладныя спажывецкія параметры гатовай прадукцыі. А гэта — і багаты ўраджай, і добрыя смакавыя якасці гародніны, і здольнасць іх да доўгага захоўвання. Тым сартам, якія ва ўмовах Прыбужжа пакажуць сябе лепш за іншыя, будзе аддадзена перавага ў наступным годзе.

У Мінскім кафедральным саборы працуе нядзельная школа для дзяцей. Гэтая з'ява наколькі старая, настолькі ж і новая ў нашым грамадстве. Яна спадчыніца царкоўнапрыходскай формы навучання, але з перарывам у 72 гады.

Як вядома, рэлігія спецыяльнымі дэкрэтамі Савецкай улады была аддзелена ад дзяржавы і школы. Закон гэты не адменены і па сёння, таму пратаіерэй Георгій Лагушка, святшчэннік Мінскага кафедральнага сабора, кураатар нядзельнай школы, лічыць сваю навучальную ўстанову ў пэўным сэнсе «незаконнай» і цяпер. Але час змяніў вельмі многае ў структуры савецкага грамадства, у яго святмасці. Таму нягледзячы ні на што, заняткі ў саборы поўнасьцю «легальныя», і бацькі вядуць туды сваіх дзяцей, нічога і нікога не баючыся.

У канцы мая навучальны год закончыўся не толькі ў агульнаадукацыйных школах, але і ў нядзельнай. У яе залічана 170 вучняў ад 7 да 15 гадоў. Дзеці вывучаюць Стары і Новы завет, гісторыю царквы, літургію — па паўтары гадзіны ў тыдзень.

Пакуль новая справа ў значнай ступені трымаецца на энтузіязме святшчэннікаў-выкладчыкаў. Хаця і атрымлівае значную падтрымку з

НЯДЗЕЛЬНАЯ ШКОЛА АДКРЫТА Ў САБОРЫ Ў МІНСКУ

УРОК ПАСЛЯ ЎРОКАЎ

боку Епархіі і асабіста мітрапаліта Мінскага і Гродзенскага, патрыяршага экзарха ўсяе Беларусі Філарэта. Улічваючы, што вельмі не хапае памяшканняў, мітрапаліт запрасіў групу старэйшых выхаванцаў займацца ў Епархіяльным упраўленні. Але вось з кнігамі — праблема. Даводзіцца шукаць старыя падручнікі Закона божлага, старыя праграмы колішніх царкоўнапрыходскіх школ. Думаецца, справу з вучэбнымі дапаможнікамі царква наладзіць самастойна, а знайсці класы — няпроста. Побач з саборам захаваліся старыя пабудовы, што калісьці ўваходзілі ў манастырскі комплекс, які тут месціўся. Сёння праваслаўная царква просіць вярнуць ёй хоць што-небудзь з таго. Адаюць жа памяшканні каталікамі! І, дарэчы, вельмі нямала... А тут справа ніяк не зрушыцца з месца. Аргументы: гэтыя пабудовы ўжо размеркаваны наперад (сёння ім патрабавецца значная рэканструкцыя).

Але вернемся да саміх урокаў у саборы. Мне давалося пабыць на адным з іх.

На ўрок дзеці гадоў сямі—дзесяці збіраліся так, як прыйшлі б на любыя іншыя заняткі ў вольны дзень. Некаторыя былі з бацькамі. На стаўнік, айцец Васіль, ветліва запрасіў усіх пачынаць. Малітва, а потым амаль усё як у звычайнай школе: пытанні, адказы, мяккі дакор тым, хто нешта недавучыў. Вось у гэтай мяккасці быў і нязвычайны для дзяцей і, у прыватнасці, для мяне момант: «свецкі» настаўнік, настаўніца ўжо паставілі б нездавальняючую адзнаку або і голас павысілі. На жаль, карціна для ўсіх нас добра знаёмая. Магчыма, ёсць сэнс работнікам народнай адукацыі ў нечым і павучыцца ў «калег». Але, як сказаў айцец Георгій, ніхто з іх ніколі не цікавіўся заняткамі ў саборы, маўляў, а ці патрэбны яны? Рэлігія ж аддзелена ад школы... Ды мне здаецца, што цікавіцца душой вучня павінен не толькі духоўны пастыр, але і школьны, а таму не пашкодзіла б знаць болей пра дзяцей, якія ім давераны.

Я спытала ў некаторых выхаванцаў нядзельнай школы,

як жа адносяцца да іх у школе звычайнай. Адказы былі розныя. Напрыклад, трое дзяцей таго ж айца Георгія не зведваюць вялікіх складанасцей. А вось хлапчук гадоў дванаццаці скардзіўся: аднакласнікі ўбачылі ў яго сумцы Евангелле і цяпер насміхаюцца.

Гледзячы на падлеткаў, я, пчыра кажучы, здзіўлялася. Здаецца, паспрабуй дзесяці-дванаццацігадовага хлапчыка ці дзяўчынку прымусіць нешта дадаткова ў нядзелю вывучыць — справа не з лёгкіх: перавага будзе аддадзена сябрам на двары, тэлевізару, кіно, прыгодніцкай кніжцы. А тут на тварах і следу якога-небудзь прымусу не ўбачыш. Чаму? Не ведаю. І другое. Мне падалося, што, нягледзячы на ўсе перамены ў грамадскім светапоглядзе, і сёння маленькія прыхаджае царквы — людзі моцныя. Узгадайма, хаця б таго хлапчука, з якога смяюцца сябры (а дзеці ж умеюць быць надзвычай жорсткімі). Але і ў мінулы нядзелю ён быў у саборы...

Так, практычна ўсе дзеці, якія наведваюць царкву, з сям'я веруючых, малых прыводзяць за руку маці. Але колькасць жадаючых запісацца ў нядзельную школу расце. Пацікавілася ў айца Георгія, як на яго погляд: гэта адраджэнне рэлігійнасці ў народзе ці даніна модзе?

— Хутчэй за ўсё на ўзмацненне працы ўздзейнічаюць абедзве прычыны. Раней многія людзі вымушаны былі хаваць свае погляды, рэлігійныя настроі. Сёння ў тым няма патрэбы, і многія, нарэшце, рызыкнулі прыйсці ў храм.

Ёсць і такія, для каго наведанне царквы — нешта накітавалі сёна ў моднага псіхатэрапеўта, каго пабуджае звярнуцца да рэлігіі жаданне незвычайнага або схільнасць да містыцызму, бывае, што і нездаровага. А ў выніку побач з сапраўдным адраджэннем духоўнасці ў чалавеку зараз ідзе і працэс прафанацыі святшчэннага. Гэта вельмі непакоіць.

Наогул жа, значная дамакратызацыя адносінаў да царквы — вынік перабудовы. Тут іншага меркавання і быць не можа. Плёралізм, абвешчаны на самым пачатку новых перамен у савецкім грамадстве, сёння пераходзіць у рэаліі нашага жыцця.

Галіна УЛЦЕНАК.

ПЕРАБУДОВА І ЯЕ ГАЛОЎНЫЯ ВЫКАНАЎЦЫ

У ВЯЛІКІМ СЯЛЕ—ВЯЛІКІЯ ПЕРАМЕНЫ

Сярод бойкай і напорыстай старшыніўскай каторы Брэстчыны Уладзімір Мікіціч, бадай, у вочы адразу не кінецца. Аднак, хаця і сціплы, аўтарытэтам карыстаецца немалым. Бо менавіта яго выбралі калегі старшыні раённага Савета калгасцаў.

Калі У. Мікіціч прыняў гаспадарку, калгас імя Святлодарава быў не з апошніх: моцны сярэдняк. На рахунку ў банку мелася больш за 400 тысяч рублёў. Толькі грошы гэтыя ляжалі мёртвым капіталам. Яго папярэднік падыходзіў да іх з сялянскай меркай: калі яны ёсць на рахунку, ты не бедны. А будаваць навошта? На наш век хопіць. Старыя, хто бачыў на сваім вяку горшае, лезняў не патрабавалі, тэлефонаў тым больш, а гароды засеяць калгас дапамагаў. Гаспадарка выконвала даведзеныя планы, у раёне не хвалілі, але і не лаялі. Спакойнае жыццё застойных часоў цякло і тут — у Вялікім Сяле, Ялаве, Юхновічах.

Час прыкметных перамен у Вялікім Сяле прыйшоў з новым старшынёй. Уладзімір Мікалаевіч разумеў, што калі ў калгасе ўсіх працаздольных крыху больш за 200, а пенсіянераў — 327, то першае, пра што трэба думаць, — пра людзей, якія тут працуюць. Трэба было зрабіць так, каб маладыя заставаліся жыць у родных мясцінах. А для гэтага, па перакананні Мікіціча, патрабавалася мяняць да лепшага ўмовы працы і быту сялян, гавантаваць ім выхадныя. І будаваць не толькі сучаснае, зручнае жыллё, але і калгасны дзіцячы сад, Дом механізатара, лазні, тэлефонную станцыю, спартыўны комплекс, рэканструяваць фермы і майстарні, добраўпарадкаваць сельскія вуліцы, міжгаспадарчыя дарогі.

Калі Мікіціч прыйшоў з гэтымі планами на праўленне калгаса, служалі яго ўважліва, нават зацікаўлена, але рашэнне аб выдзяленні грошай праўленцы прымалі, відаць, з апаскай, маўляў, абяцаць старшыні ўмеюць. Але чалавек слова, які сам вырас у беднай беларускай вёсцы і выбраў прафесію агранома справай жыцця, Мікіціч даказаў, што ўмее ператвараць свае абяцанні ў рэальныя справы.

Цяпер на калгасным рахунку ўжо больш чым мільён рублёў прыбытку, сярэднегадавы ўдзел на карову за чатыры гады павялічыўся на 1 000 кілаграмаў і складаюць амаль 3 700, а мяса дзяржаўе прадаецца амаль 500 тысяч тон, што на 210 тысяч тон больш, чым у 1985 годзе. У калгасе няма сёння праблем з кадрамі механізатараў, даярак, вадзіцеляў, спецыялістаў сярэдняга звяна. Зімой і летам у нядзелю ва ўсіх выхадны дзень.

Тры вуліцы, а гэта звыш 30 дабrotных, прыгожых дамоў сядзібнага тыпу, упрыгожылі Вялікае Сяло. А самае галоўнае, чаму радуецца старшыня, што ў кожным доме растуць двое-трое дзяцей, у калгасны дзіцячы сад ужо ходзіць больш за 30 дзяцей, у мясцовай асямідзяткай вучыцца каля ста школьнікаў. Пасля службы ў Савецкай Арміі хлопцы ахвотна застаюцца працаваць у родных мясцінах, жэняцца, грунтуюна абзаводзяцца і домам, і гаспадаркай. Значыць, маладзее Вялікае Сяло!

Па планах старшыні, трэба будзе яшчэ будаваць і будаваць. Будзе ў Вялікім Сяле праз некалькі гадоў і спартыўны комплекс з басейнам, і яшчэ адзін дзіцячы сад, магазін, пральня. Да мільёна рублёў штогод траціць калгас імя Святлодарава на ўзвядзенне жылля, аб'ектаў сацыяльнай сферы, рэканструкцыю вытворчых будынкаў.

Перамены, што прыйшлі ў Вялікае Сяло, гэта не толькі вынік рэформ, якія нясе перабудова, але перш за ўсё свядомая, адказная работа кожнага калгасніка, работа, якая патрабуе творчасці, сутыкнення думак, ініцыятывы, самааддачы.

НА ЗДЫМКАХ: хутка ў сям'і загадчыка калгасных майстэрняў Івана ВЕСЯЛЕВІЧА — наваеселле; у дзіцячым садзе калгаса. Старшыня Уладзімір Мікіціч і выхавальніца Ніна РАГАЧ гутараць з дзецьмі.

Фота Э. КАБЯКА.

КІТАЙЦЫ Ў ПРУЖАНАХ

Некалькі гадоў назад ва ўрочышчы «Чэлеўскае багна» закончыліся торфараспрацоўкі. Апусцеў невялікі пасёлак торфабрыкетнага завода, які ўключыў некалькі шматкватэрных дамоў, клуб, магазін, майстэрні, гаспадарчыя пабудовы. Меліяратары «Брэстводбуда» правялі рэкультывацыю зямель і перадалі іх калгасу імя Калініна. Хто ведае, як склаўся б далейшы лёс гэтага прыгожага кутка на пружанскім Палесці, калі б не выпадак...

Вяртаючыся з замежнай камандзіроўкі, у Пружанах спыніўся намеснік дырэктара сумеснага прадпрыемства «Манусонік», якое мае партнёраў у многіх краінах, масквіч Юрый Шароц. Ён прапанаваў супрацоўніцтва ў будаўніцтве турбазы ў тутэйшых малюнічых мясцінах, паслугі кітайскай народнай медыцыны. Калі закланулі сельскую гаспадарку, то з'явіўся ўзаемны інтарэс... Праз некалькі тыдняў прыехалі прадстаўнікі кітайскай кампаніі «Сінлі» — партнёра «Манусоніка». Агледзелі ўрочышча «Чэлеўскае багна» і далі згоду на арэнду зямлі і пабудовы. Кітайцы прывезлі насенне соі, а таксама навуноў і памідораў, морквы, агуркоў, дыбулі. Калгасы імя Калініна, «Новая крыніца» і іншыя гаспадаркі выдзелілі некалькі гектараў добрых зямляў. Згодна з кантрактам, значная частка вырашчанай кітайскай арцелью прадукцыі застаецца ў распараджэнні раёна.

У Кітай хутка адпраўляецца другая дэлегацыя брэсцкіх прадпрыемстваў. Будзе вырашацца пытанне аб будаўніцтве кітайскімі спецыялістамі жылля, аб'ектаў сацыяльнай культуры, цагельнага завода. У Пружанах намячаецца адкрыць рэстаран з кітайскай кухняй і абслугой персаналам.

Калі апраўдаюцца надзеі на ўраджай кітайскіх арандатораў, то Чэлеўскае Гута стане іх пастаянным пасяленнем. Будзе праведзена рэканструкцыя будынкаў, на базе механічных майстэрняў адкрыцца цэх па выпуску соевага соуса.

СВЕЧКІ НАДЗЕІ

ІМКНЕЦА ЗАПАЛІЦЬ У СЭРЦАХ ЛЮДЗЕЙ БЕЛАРУСКІ САЮЗ ДАПАМОГІ
АХВЯРАМ ЧАРНОБЫЛЯ «ЗНІЧ» ІМЯ П. М. МАШЭРАВА

Мяне вядзе на сустрэчу інтэрв'ю да новай суполкі, звесткі аб якой выдаўна прамільгнулі ў рэспубліканскім друку. Ведаю ўжо, што старшыняю саюза абрана Наталля Машэрава, дачка трагічна загінуўшага дзесяці гадоў назад Першага сакратара ЦК КПБ Пятра Машэрава. Дапамагаць сваім суграмадзянам, якія трапілі ў палон радыяцыйнага нашэсця, — задача выкарадна, але і вельмі адказная. Якім кірункам мае намер рухацца саюз «Зніч», каб вырашаць яе ў адпаведнасці з гэтай адказнасцю?

З такім пытаннем і пераступаю парог кватэры. Галоўнае яе багацце — шафа з кнігамі і партрэт Пятра Міронавіча над ёю. Інтэр'ер вельмі сціплы...

У гутарцы, апроч Наталлі Машэравай, бярэ ўдзел яе муж, член праўлення саюза Уладзімір Пятроў, загадчык адной з лабараторый БДУ.

— Наталля Пятроўна, што з'явілася пабуджальным імпульсам, які прывёў вас да думкі ўзяцца за стварэнне арганізацыі? Калі яна ўзнікла?

Наталля МАШЭРАВА. Саюз «Зніч» утвораны сёлета 18 красавіка на ўстаноўчым сходзе. Гэта няўрадавая грамадская арганізацыя. Мы і нашы сябры аднадушныя, што патэнцыял навуковай і творчай інтэлігенцыі не знаходзіць дастатковага выкарыстання падчас вырашэння чарнобыльскіх праблем. Мяркуем, што галоўную ўвагу трэба звярнуць на лейкоз і рак шчытападобнай залозы ў дзяцей. Усплёск гэтых захворванняў прагназіруецца праз два-тры гады. Аднак ужо цяпер трэба ратаваць дзяцей! Яны патрабуюць дапамогі ў гэтую самую хвіліну. Жаліва адтаго, што ўсведамляеш: гэтыя — безнадзейныя, ім засталіся тыдні, месяцы...

— А хто выступіў заснавальнікам саюза, — сям'я Машэрава?

Н. М. Не... Як вядома, па закону аб грамадскіх арганізацыях ад 1932 года, не менш як 50 чалавек могуць заснаваць свой фонд, саюз і г. д. Нашы ініцыятыўную групу складаюць навуковцы, людзі мастацтва, спартсмены. А членам саюза можна стаць кожны, хто нясе ў сабе дух міласэрнасці, філантропіі. Уступны ўнёсак сімвалічны — адзін рубель. Для калектываў абмежаванняў няма. Хоць мы яшчэ працуем над дакументамі аб калектывным і індывідуальным членстве, аднак дэ-факта ў рабоце «Зніча» ўдзельнічаюць і супрацоўнікі Акадэміі навук БССР, і Беларускага экалагічнага саюза, і Дзяржтэле радыё і Міністэрства замежных спраў, і многіх іншых устаноў. Мы падтрымліваем сувязі з касманаўтамі Церашковым, Клімуком, пісьменнікам Адамовічам. На жаль, яны не змоглі прыехаць на ўстаноўчы сход. 15 тысяч ліквідатараў-чарнобыльцаў, тых, хто непасрэдна працаваў у зоне ЧАЭС, хочучы ўступіць у наш саюз.

— Скажыце, калі ласка, ахвяраванні, сабраныя вамі, пойдучы на нейкую канкрэтную мэту?

Н. М. Пойдучы на аздараўленне людзей і перасяленне іх з забруджаных тэрыторый. І не толькі ахвяраванні, але і прыбытак, які мы плануем атрымаць ад гаспадарчай дзейнасці, арыентаванай на стварэнне сумесных з замежнымі фірмамі прадпрыемстваў.

Наша медыцына аказалася не падрыхтаванай да бяды. Патрэбна валюта. І многа. Курс лячэння вострай лейкамі ў аднаго дзіціці каштуе больш як 100 тысяч долараў і магчымы толькі за мяжою.

Уладзімір Пятроў. Да таго ўсплёску захворванняў, аб якім

гаварыла Наталля, мы павінны рыхтавацца, ствараць медыцынскую і інфармацыйную базу, распрацоўваць нетрывіяльныя спосабы лячэння. Ёсць распрацоўкі цэлага комплексу ле-

чэжыя карціны. Госць быў так уражаны, што яму кепска стала з сэрцам. Перыяд паўраспаду радыенуклідаў вельмі працяглы, і ў выніку тэхнагеннай дзейнасці радыяцыйная пляма бу-

органы? Ёсць перашкоды вайшай ініцыятыве, кантактам?

Н. М. Вядома, без цяжкасцей не абыходзіцца. Але афіцыйныя ўлады добра супрацоўнічаюць з намі.

ЗВАРОТ

БЕЛАРУСКАГА САЮЗА ДАПАМОГІ АХВЯРАМ ЧАРНОБЫЛЯ

«ЗНІЧ» ІМЯ П. М. МАШЭРАВА

БРАТЫ І СЁСТРЫ, ГРАМАДЗЯНЕ І ГРАМАДЗЯНКІ, КІРАЎНІКІ ДЗЯРЖАЎ,
УРАДАЎ І МІЖНАРОДНЫХ АРГАНІЗАЦЫЙ! УСЕ, У КАГО У СЭРЦАХ
ЖЫВУЦЬ МІЛАСЭРНАСЦЬ І СПАГАДА!

БЕЛАРУСЬ У БЯДЗЕ!

Чатыры гады, тысяча чатырыста шэсцьдзесят дзён і начэй! Жыццё, будучыня дзяцей, унукаў і праўнукаў нашых пад пагрозай!

Палі і лугі, бары і гаі, рэкі і азёры — крыніцы жыцця самога — усё стала патыхаць смяротнай небяспечай. Пакутуюць малыя, заўчасна гоняць людзей у магілы бяскрыўдныя раней хваробы. Пусцеюць хаты. Сірацеюць магілы памерлых. Не плёнам радуе, а пагібеллю жывога пагражае зямлякарміцелька.

Як растлумачыць усё гэта напалыханым бядой людзям!

Дзе знайсці ім новы родны кут і сямейнае котлішча?

Чарнобыль — гэта духоўная катастрофа!

Чарнобыль — гэта экалагічная катастрофа!

Чарнобыль — мажлівы абрыў памятлівасці і чалавечнасці!

Розумам цяжка ўцяміць трагедыю Чарнобыля. Пераадоленне яе патрабуе напружання ўсіх сіл чалавечых, насуперак адчаю, пакорлівасці, апусканню рук.

Саюз «Зніч» носіць імя Пятра Міронавіча Машэрава, векапомнае для кожнага беларуса. Смерць зрушвае пастаменты, што вымуруюць маю, дыктатарства, гвалтоўніцтва, ды яна бездапаможна перад высакародствам і сумленнасцю душ. Імя Машэрава, яго светлая асоба — неўміручыя ў памяці народнай. Няхай жа яднае яго беларускі народ на справы годныя і добрыя!

Зніч — гэта сваяшчэнны агонь, якім нашы далёкія продкі абараняліся ад напасцяў цёмнай сілы. Зніч — гэта нязгасны агонь, бо з ім — памяць людская, сэрцы людскія, якія яго ахоўвалі і падсочалі. Зніч — гэта сімвал яднання, падтрымкі і ўзаемапад-

трымкі. Запалім жа ад зніча вечныя свечкі надзеі і веры!

Смяртэльнаму шуганню Чарнобыля супрацьпаставім выратавальную зорку Братэрства народаў Зямлі.

Беларускі саюз «Зніч» аб'ядноўвае людзей добрай волі ў іх памкненні ратаваць бязвінных ахвяр Чарнобыля.

Галоўная мэта саюза: усе ахвяраванні — ахвярам Чарнобыля! Саюз будзе садзейнічаць навуцы, медыцыне ў іх пошуку выратавальных сродкаў ад бедаў радыяцыі, экалагічных парушэнняў, ментальнай бязвыхаднасці. За найбольш значныя навуковыя дасягненні ў ахове і абароне здароўя людзей і жыццёвага асяроддзя Беларусі — саюз «Зніч» мае намер заснаваць Міжнародную прэмію імя Пятра Машэрава.

Сёння, у канцы XX стагоддзя, мы асабліва абвострана ўсведамляем, што наша планета ў глабальнай небяспечы, што заўчасная смерць любога чалавека на ёй — трагедыя ўсяго чалавечтва, што кожны з нас адказвае перад гісторыяй за дзень заўтрашні.

Званы Чарнобыля звоняць усёй зямлі, даючы знаць пра бяду і шлях ёй перагароджваючы, пакуль не позна.

Бяда ў нашай хаце!
Калі ў хаце бяда, на дапамогу ідзе грамада!

Гэта крык аб дапамозе. Хай жа стане ён ўсвятленым, скаланаючы сэрцы ўсіх, усіх, хто падлеглы Спагадзе, Спачуванню, Міласэрнасці.

Рахункі «Зніча»: № 700947 у Рэспубліканскім белжылсацбанку 400019, МФО, № 000700803 у ОПЕРУ Беларускага Рэспубліканскага банка Знешэканомбанка СССР [БССР, 220004, г. Мінск, вул. Заслаўская, 10].

Мінск.
Чэрвень 1990

кавых прэпаратаў, выкананыя на кафедры радыяцыйнай хіміі БДУ, застаецца як мага хутчэй правесці клінічныя выпрабаванні. Маём мы прапановы і адэкстраэнсаў. Дадам, што не толькі наша, але і сусветная медыцына не падрыхтавана да бедства такога маштабу. Захад слаба інфармаваны аб паведах аварыі на ЧАЭС і яе выніках не толькі для Беларусі, але і яго самога. Яны ўяўляюць рэальны стан рэчаў надта спрощана: выбух, саркафаг, трышчэціламетровая зона. І ўсё! Нядаўна паказалі мы аднаму амерыканскаму прадпрыемству фільм пра Чарнобыль —

дзе мігрыраваць і захопліваць усё новыя тэрыторыі.

...Затым я даведваюся, што «Зніч» выступае за дыялог з любой палітычнай арганізацыяй, будзе гэта БНФ ці КПБ, але ў рэальных справах, а не проста дзеля дыялога.

У. П. Кажуць, што паміж праваслаўем і каталіцызмам мур, які не дараствае да Бога. Не павінна быць ніякіх муроў у тым, што датычыць Чарнобыля. І мы не збіраемся падыгрываць каму-колічы дзеля задавальнення ягоных палітычных амбіцый.

— А як ставяцца да вашага саюза дзяржаўныя і савецкія

— Чым больш я вас слухаю, тым лепш разумею: вы — сапраўдныя падзвіжнікі і велізарны абсяг работы ляжыць перад вамі. А свае прафесійныя абавязкі? А асабістае жыццё? У вас жа немалая сям'я, так?

Н. М. Дзве дарослыя дачкі, шасцігадовы сын. Мама жыве побач, сястра ў Маскве.

— Тады можа «Зніч» разлічвае на вялікія штаты? А калі не, дык на каго вы абаніраецеся ў рабоце?

Н. М. Мы пайшлі на гэта свядома, так ужо бацька нас выхаваў. Ён заўжды гаварыў, што

жыццё трэба не толькі дзеля ўласных інтарэсаў... Я цяпер пераканалася: багата ў нас разумных, энергічных грамадзян, якія жадаюць змагацца і працаваць у імя ідэі. Напачатку было складана, пасля ўзнік ланцужок, у кожнага ёсць вызначаныя абавязкі. Наша апора — грамадскасць, напрыклад, бацькоўскія камітэты ў школах, вучылішчах. На грамадскіх пачатках працуюць у саюзе юрыст, эканаміст, бухгалтэр.

У. П. У штат збіраемся залічыць пакуль што аднаго ўрача-педыятра. Мы павінны мець спецыяліста, якому цалкам даяраем. Надалей, відаць, спатрэбяцца дадатковыя штатныя адзінкі.

— Наталля Пятроўна, хоць саюз «Зніч» па ўзросту немаўля, але я адчуваю, што аб якіхсьці здабытках вы ўжо можаце расказаць.

Н. М. Вядома... Наладжваем супрацоўніцтва з партнёрамі ў Аўстрыі, Галандыі. ФРГ выдзеліла грошы і будзе лаячыць пяць нашых малалетак.

...Аб тым, ці прыгадваюць гаспадары сярод капіталістычных партнёраў і ахвярадаўцаў нашых суайчыннікаў, я пытаюся хутчэй за ўсё фармальна, ведаючы, што і ў першым, і ў другім выпадку... нягуста. І нечакана чуо, што акраз на гэтым шляху назіраецца актыўнасць. Плённымі называюцца дзелавыя адносіны з Яфімаем Няжэўскім са Злучаных Штатаў, які ладзіць на Беларусі супольную фірму. Гучыць імя аўстралійскага мільянера Аляксандра Джа-мірзе, які паходзіць з вядомай сям'і эмігрантаў з нашай краіны. На маскоўскім тэлемарафоне 26 красавіка ён перадаў праз маіх суб'седнікаў дзесяць Беларусі, пацярапейшым ад радыяцыі, чэк на 7,5 тысячы аўстралійскіх долараў. Акрамя таго, асигнаваў 500 тысяч на закупку ў Аўстраліі чыстых, высокакаларыйных прадуктаў харчавання: мёду, арэхі, сухафрукты.

Сужонства Машэрава—Пятроў ахвотна знаёміць мяне з планамі саюза адносна арганізацыі выстаўкі майстроў слаўтай віцебскай школы Кандзінскага, Шагала, Пэна ў Ізраілі, ЗША, Канадзе.

У. П. А колькі цудоўных твораў «нерухома» аселі ў нашых запісках: беларускі ікананіс, прыкладное мастацтва. Чаму ж не паказаць іншаземцам гледачу гэтае багацце сусветнага ўзроўню, атрымліваючы за гэта валюту, з-за недахопу якой павялічваюць дзеці? Хацелі б таксама праводзіць за мяжою матчы мінскага «Дынама» на ўмовах дабрачыннасці, адкрыць у Мінску цэнтр маркецінга і інфармацыі.

— І яшчэ адзін важны момант... Некалькі разоў я быў сведкам таго, што, прывозячы дарункі, замежныя суайчыннікі пытаюцца, куды яны, іх ахвяраванні, трапляюць, як будучы скарыстоўваюцца...

Н. М. Зразумела... Мы шырока адчынілі дзверы, дадзім «залеўную вуліцу» любым экспертам, з любой краіны. Няхай сёбе кантралёрамі будуць і журналісты са «Штэрна», мы гаварылі з імі на гэты конт... Усім мы забяспечым доступ да неабходных матэрыялаў, справаздач саюза і г. д.

У. П. Прадугледжаны і яшчэ адзін варыянт: адкрываць валютныя рахункі за мяжою і там купляць патрэбнае. Такім чынам гарантуецца поўная падкантрольнасць пад дахам заходніх банкаў.

Н. М. Наша крэда — абсалютная публічнасць і сумленнасць. Да гэтага абавязвае нас памяць аб бацьку, яго шчырасць, адданасць інтарэсам беларускай нацыі...

— Вялікае дзякуй за размову і поспехаў вам.

Гутарку вёў
Кастусь ШАЛЯСТОВІЧ.

500 AÑOS DEL NATALICIO DE FRANCISCO SKORINA

En la 25ª reunión de la Conferencia General de la Unesco, a iniciativa de la delegación bielorrusa y contando con el respaldo de las de Argentina, Bulgaria, Checoslovaquia, Grecia, México, Polonia, la RDA, Ucrania, URSS y Vietnam, fue aprobada por unanimidad la resolución sobre el festejo del aniversario del ilustrador bielorruso Francisco Skorina, científico y escritor de la época del Renacimiento.

La Conferencia General, tomando en cuenta que los festejos internacionales de los aniversarios de destacados ilustradores, humanistas, personalidades de la ciencia y la cultura contribuyen a alcanzar los objetivos de la Unesco a fortalecer la comprensión mutua entre los pueblos y tener una idea más exacta y clara sobre la vida de cada uno de ellos, recordando que en la resolución 18 C/4. 351 titulada "Festejos de aniversarios de destacadas personas y acontecimientos" se manifiesta que la celebración de aniversarios de destacadas personalidades y acontecimientos en los Estados miembros amplía el conocimiento sobre aquellas personalidades y hechos históricos que han dejado profundas huellas en el desarrollo de la humanidad, recordando que en 1990 se cumplen 500 años del natalicio de Francisco Skorina, primer impresor entre bielorrusos y eslavos orientales en general, pensador e ilustrador, científico y escritor de la época del Renacimiento, compartiendo la convicción de que la vida y obra de Francisco Skorina tuvo un carácter humanista, así como contribuyó al desarrollo

de la imprenta y la difusión de los conocimientos, al desarrollo de la cultura, la afirmación de la dignidad del hombre y la fe en la fuerza de la razón humana, teniendo en cuenta que el 500 aniversario del natalicio de Francisco Skorina tendrá lugar durante el Decenio Mundial para el Desarrollo Cultural, tomando en consideración que el programa de actividades con motivo del Decenio prevé, entre otras metas, ampliar la participación de la gente en la vida cultural, así como contribuir a la colaboración internacional, en el campo cultural, expresando con satisfacción que en 1979, la Unesco publicó —en la serie "Personalidades eminentes de la cultura eslava"— la monografía "Francisco Skorina",

1. exhorta a la Unesco y a los Estados miembros a tomar parte en los festejos del 500 aniversario del natalicio de Francisco Skorina; 2. además, solicita a su Director General: a) organizar en 1990, en los marcos de actividades culturales programadas en su sede, y con la asistencia de la Representación Permanente de Bielorrusia adjunta a la Unesco, una ceremonia conmemorativa del 500 aniversario del natalicio de Francisco Skorina; b) informar a la opinión pública mundial acerca de esta importante fecha, en especial, a través de la difusión de materiales dedicados a Francisco Skorina en las publicaciones de la Organización; c) estimular y apoyar a las organizaciones interesadas en tomar parte en la celebración de este aniversario.

ESCUELA BIELORRUSA EN MOSCÚ

Comenzó a funcionar en Moscú la primera escuela dominical bielorrusa, creada a iniciativa de la Sociedad que lleva el nombre del impresor e ilustrador bielorruso Francisco Skorina. Sociedades análogas funcionan en numerosas regiones del país. El objetivo de estas instituciones es fortalecer los vínculos espirituales de los bielorrusos con su patria, contribuir a los procesos de reestructuración de las relaciones nacionales, prestar ayuda en el estudio de la historia, cultura, idioma y tradiciones del pueblo bielorruso.

Francisco Skorina y su época

Nació en Pólotsk, en el seno de una familia de comerciante de medianos ingresos, el cual se dedicaba a la venta de artículos de cuero, pieles y paño en Varsovia, Poznan, Gdansk, Riga y, probablemente, también en Moscú y Cracovia.

Se supone que Skorina nació en 1490, ya que en 1504 se matriculó en la Universidad de Cracovia, en la Facultad de Ciencias Liberales (los jóvenes ingresaban por lo general a la edad de 14 años). Para estudiar en dicho centro era obligatorio saber latín —en aquel entonces, idioma europeo común de la ciencia— el cual aprendió en Pólotsk, en la escuela adjunta al convento de la Orden de San Francisco, donde también es probable que se convirtiera en católico. No obstante, siguió conservando —como se practicaba en la Orden— una actitud benévola hacia las otras religiones cristianas.

Cabe destacar que en el territorio del Gran Principado Lituano convivían amistosamente personas de las más diversas nacionalidades y religiones. En comparación con los Estados vecinos —me refiero a la Polonia católica mononacional y a la Rusia ortodoxa— los pueblos bielorruso y lituano se destacaban por su tolerancia hacia otras creencias. De ahí que, cuando en la segunda mitad del siglo XVII, el patriarca Nikon llevó a cabo la reforma eclesiástica en Rusia, la que condujo a la división de la

Iglesia Ortodoxa Rusa, hacia el Gran Principado Lituano se dirigieron numerosos viejos creyentes rusos, quienes de esta forma pudieron conservar su fe y costumbres, copiar y publicar sus libros sagrados, afirmar la originalidad de la cultura rusa, la cual se conserva hasta hoy día.

En la primera mitad del siglo XVI, en la época de Skorina, culminó la formación del pueblo bielorruso, y su idioma fue reconocido como oficial por el Gran Principado Lituano. En bielorruso antiguo escribían las crónicas, los documentos del Principado y funcionaban sus tribunales; fue el idioma de comunicación entre todas las capas de la sociedad. En el país poco a poco iban arraigando las ideas del Renacimiento Europeo, su humanismo y su librepensamiento. Y precisamente Francisco Skorina fue quien consolidó las raíces del Renacimiento en Bielorrusia.

En 1506, en Cracovia, Skorina recibió el primer grado científico: el de bachiller, pero se desconoce dónde y cuándo le concedieron el título de maestro de las artes y ciencias liberales. Ambos títulos eran obligatorios para ingresar en las facultades más prestigiosas de la universidad, las de Filosofía y Medicina, de las cuales él egresó. Se sabe con exactitud que en 1512 se doctoró en Medicina en la Universidad de Padua, famosa por su excelente profesorado y su jardín botánico.

Uno de los grandes méritos científicos de Skorina fue haber sido el primer representante de los eslavos orientales en la élite científica europea, con lo cual contribuyó a la integración del pueblo bielorruso al proceso histórico-cultural europeo. Skorina encabezó el acercamiento de los eslavos orientales con Europa. El sacrificó su carrera de médico y científico por la actividad humanitaria ilustrativa. Luego de recibir apoyo moral y material del patriciado de Vilno, viajó a Praga para aprender el oficio de impresor, y luego traducir al bielorruso antiguo y editar la Biblia.

El 6 de agosto de 1517, en Praga vio la luz "Salterio", el primer libro bielorruso impreso, con el prefacio de Skorina. En los tres años siguientes, él editó 20 libros bíblicos, los más importantes desde el punto de vista histórico. La calidad de impresión correspondía a los máximos adelantos del arte tipográfico y gráfico de la época del Renacimiento. Skorina no pudo editar un texto redactado, a punto de ser impreso, porque debió abandonar Praga inesperadamente, obligado quizás por la epidemia de peste que azotaba la ciudad, o por la explosión de fanatismo religioso, provocado por la reforma. Pero lo más probable es que Skorina haya regresado a Vilno a pedido de sus mecenas, quienes soñaban con disponer de su propia tipografía para abaste-

cer de libros a todo el mundo de eslavos orientales. El alcalde Yákub Bábič destinó para la tipografía habitaciones de su casa, mientras el rico comerciante Bogdán Onkov comenzó a sondear el mercado de libros moscovita. En 1522, en el Gran Principado Lituano vio la luz el primer libro impreso titulado "Pequeño libro de viaje", el cual contenía información útil para los hombres de negocios y viajeros, así como textos de oraciones y salmos populares, y tratados educativos.

El segundo y último libro de Skorina fue "Apóstol" (1525), donde se relata sobre la actividad desarrollada por los primeros predicadores del cristianismo en el Cercano Oriente, Grecia y Roma. El énfasis de su misión apostólica armonizaba con los sentimientos y la actividad del propio Skorina.

Es probable que planeara vivir hasta el fin de sus días en Vilno, donde se casó con Margarita, viuda de un comerciante. Junto con su esposa se convirtió en accionista del negocio de Iván, hermano mayor de Skorina. Desgraciadamente, no tuvieron suerte en el mercado de libros. Por lo visto, las capas pudientes de la sociedad bielorrusa no recibieron con agrado la idea de subvencionar la nueva empresa iniciada por Skorina: la impresión de libros. El año 1529 fue sumamente duro para Skorina, pues murió Margarita, dejándole al

pequeño Simeón; luego en Poznan falleció Iván, de quien heredó tan sólo deudas. Los acreedores responsabilizaron de éstas a Skorina, quien, en fin de cuentas, fue a parar a la cárcel. No obstante, el Tribunal Real lo absolvió quedando sin resolver el pleito incoado por los parientes de su esposa, los que exigían su parte de la herencia. Amargado por los giros de su suerte, Skorina buscó apoyo en el duque de Prusia, Albrecht Hohenzollern, quien deseaba abrir una tipografía con el fin de propagar el luteranismo. Pero pronto debió regresar a Vilno, aunque no para dedicarse a su asunto preferido, la impresión de libros.

Francisco Skorina pasó sus últimos años en Praga, trabajando de médico del rey y botánico. Allí adquirió gran prestigio como científico y pudo dejar a su hijo algunos medios económicos. Pero su principal riqueza fueron sus pensamientos íntimos y aquellos libros recogidos durante sus innumerables viajes, los cuales forman parte del patrimonio espiritual del pueblo bielorruso y de toda la humanidad.

Hoy día se conservan 390 ediciones de Skorina: 239 en Praga y 151 en Vilnius. Muchas de sus obras fueron copiadas a mano, y su valiosa experiencia en materia de impresión fue aprovechada por sus seguidores y sucesores Simón Budni, Iván Fiódorov, Petr Mstislavets.

Vladimir KOLEŠNIK, profesor

Redactor de la página: K. SHELESTOVICH

Hace diez años en una de las nuevas microregiones de Minsk fue inaugurada la escuela secundaria № 147, especializada en la creación artística. Los alumnos de dicha escuela aprenden a dibujar, pintar, hacer composiciones, se interesan mucho por el diseño. Una atención especial se le da a la técnica de artes aplicadas: tejeduría tallada de madera, pintura en tela, tejido de paja, macramé. Sin duda alguna las escuelas de este tipo, siendo portadoras de ideas avanzadas, servirán a la causa del renacimiento de nuestras tradiciones espirituales.

EN LAS FOTOS: somos futuros pintores; el alumno del noveno grado A. KUZMINAS y la maestra N. CHERNOVA durante las prácticas veraniegas se ocupan de la pintura; su cuadro lo demuestra la alumna del primer grado Sasha KRASNOVA.

МЕРКАВАННІ КРЫТЫКА

АДМІРАЛЫ
І ФЛІБУСЦЫ

...У літаратуру адны ўваходзяць, паглядаючы з захапленнем на славытых сучаснікаў, на іх кнігі, на іх выступленні па тэлебачанні і на розных масавых і менш масавых імпрэзах. І неафіцыйны гатовы неспці службу ў гэтых ганаровых шэрагах — хай радавымі, хай нават адю-тантамі. Прыйдзе час — і яны ўздыдуць на капітанскі мосцік ці нават літадміральскімі эпалетаў будучы публіскаваць. Яны засвойваюць мастацтва спадкаемства ці нават літпрыстасавальніцтва, кіруюць, кладуць у дрэйф на паверхні рэчаіснасці, цвёрда трымаюцца вызначанага фарватэра.

Другія, здалёк маючы навідавоку эскадру, наладжваюць і выпраўляюць сваю шхуну і ўпарта ідуць сваім шляхам.

Трэція выкідаюць штандар колеру выкліку, рыхтуюць брыганціну ці там яшчэ якую каравелу — упоперак лініі ўсяго флоту — на абардаж! Не заўважыць іх нельга. Яшчэ на прасторы кабатажных — плываюць яны прымусяць звярнуць на сябе ўвагу. У адкрытае мора яны пойдуць, ужо абвясціўшы пра сябе. І нават заваяваўшы нейкія пазіцыі. Не выпадковыя пазіцыі. Як, дарэчы, не выпадковае ўжыванне тут марыніскай тэрміналогіі. Менавіта адміралы і капітаны прысутнічаюць у допісе, калі ўжо не адступаць ад прынятай лексікі аднаго з флібусцёрскага гурту, — Сяргея Дубаўца. Выступаючы і ў прозе, і ў паэзіі, ён рызкоўна-небазілівы як крытык. Заўважце — гэта ў нас, у Мінску, калі што ні прэзакі — дык супрацоўнік часопіса, што ні паэт, дык робіць у выдавецтве, і наадварот і г. д.

Але чаму ўсё ж атака з ходу?

Неафіцыйны (нядаўня) заўважылі тое, што даўно ўсім было вядома. Што наша літмора, маючы некалькіх сусветна вядомых лінкораў і надзейны атрад прафесійна аснашчаных караблёў, ажно стогне ад цяжкагружаных барака-эпапей, што яно добра зацягнулася водарэсцамі атрутна-зануднай нібыта прозы, нібыта паэзіі, нібыта крытыкі. Да таго ж «нелюдзімо наше море». Трагедыя нацыянальнай мовы і нацыянальнай культуры — яна ў першую чаргу датычыць творцаў.

Неафіцыйна абвясцілі: «Хопіць. Павінна быць інакш». Момент той быў ажраз напярэдадні перабудовы. Разумеючы, што літратура — гэта канкрэтная творы, літратуры новай хвалі панеслі іх у часопісы і выдавецтвы. І адчулі, што доўгія гаворкі пра тое, што няма гарадской прозы, філасофскай паэзіі, мала эксперыменту — гаворкі. Некалькі год перасоўвалі па інстанцыях кнігу паэзіі Адама Глобуса, доўга чакалі свайго прылюднага дэбюту яго прэзійныя вопыты. Толькі пару апавяданняў удалося надрукаваць у нашай перыядыцы Сяргею Дубаўцу.

З крытыкі — яму столькі ж было вернута, колькі і надрукавана. Тое самае — у Алега Мінкіна.

НІГІЛІЗМ!
ЦІ ЗДАРОВЫ СКЕПСІС!

Яны пісалі. Выдаваліся і не выдаваліся. Хавалі рукапісы ў стол. Стварылі суполку «Тутэйшыя». У Мінску. Восць тых самай Сяргей Дубавец, Адам Глобус, Алесь Бяляцкі, Уладзімір Сцяпан, Анатоль Сым, Алесь Асташонак і іншыя.

«Тутэйшыя» пачалі збірацца ў 1987 годзе. Спачатку — як альтэрнатыва Саюзу пісьменнікаў БССР (СП): арганізацыі літратуры прызнаных «мэтраў», іерархіі творцаў і г. д., пасля

лення літаратурных формаў — нехта ледзь не захлынуўся ад захаплення, у некага ад абурэння амаль што адняло мову.

Нехта, вельмі дбаючы пра сваё знаходжанне паперадзе прагрэсу, распачаў хваліць, з лёгкім «замруцэннем гловы» ад уласных дальнабачлівасці і густу, нехта палічыў, што ўсе гэтыя экзерсісы — звычэйны чынага густу, калі не розуму.

Нігілісты! Самае ды! Досыць распаўсюджанае стаўленне да іх. Нігілісты? Хутчэй — скептыкі. Здатныя да самакрытыкі і самаіроніі. «...узнікла літаб'яднанне «Тутэйшыя». Колькі часу яно буяла, але хутка і «заचाў-

мастацкіх, у яго строга прадуманая, за знешнім эпітажам адчуваецца добрая тэарэтычная аснашчанасць, грунтоўныя веды. Яго практыкаванні ў прозе і ў паэзіі адмаўляюць звычайнае апісальніцтва, настойваючы на сваёй — пакручана-няпростай — лініі інтэлектуальнага і эстэтычнага пошуку. Не прыземлена-эмпірычны спосаб мыслення адчуваецца ў паэзіі і прозе Алега Мінкіна і Леаніда Дранько-Майсюка, у сваё асаблівае пазычаны вопытах Таццяны Сапач. Сітуацыі, да-статкова новыя ў беларускай літаратуры, — тое, што дае сілу прозе Алесь Асташонка.

падку перакладаюць ініцыятыву і адказнасць на іншых. І калі яны ў доўгім супрацьстаянні будучы доўга «ўставаць на ногі» — ці не згубяць тым часам крылы? Адчуванне лёту натхнення? І жаданне ісці сваім шляхам? Таму што лёс беларускага Адраджэння — за тымі, хто сёння малады. Рэалізаваць магчымасці, дараваць часам, дадзена ім — час аб'ектыўна на іх баку.

Дарэчы, у іх мастацкай практыцы мы не знаходзім «гара-чых» тэм, самых балючых: Чарнобыль, Афганістан, Курापаты. Гэта заўважна падкрэслівае ў сваім аглядзе М. Сердзюкоў («Маладосць», 1990, № 3). Мне асабіста здаецца, што тут некалькі прычын. Першая — яны пішуць толькі пра тое, што добра ведаюць ці добра ўсведамляюць. Другая — ёсць асяцярога не крапаць тэматыку, што сёння звышактуальна і міжволі надае значнасць нават не выснаванаму эстэтычна твору. Трэцяя — знайсці не лабавое мастацкае ўвасабленне, пафіласофску ўсвядоміць трагедыю часу. Не толькі ў адчуванні моманту, але і гістарычнага часу.

А гістарычны час — ён галоўны суддзя. Ён на іх баку, але і на баку тых, каго яны сёння не прымаюць, не ўспрымаюць, тых, хто не ў іх полі зроку.

ПРАЗ ПЫЛ ЧАСОЎ

Час пакідае таленты. Вялікія таленты. Спраўдныя. І з новай хвалі застануцца таленты. І разам з імі — тых ці, больш справядліва, — з тых, каго яны сёння абвргаюць. Таленты. Гэта парадокс часу. Яшчэ раз падкрэслію — гаворка не пра тых водарэсцаў і баркі ў неаглядным літморе.

Класічны ўзор. Некалі, пасля шалёнага поспеху «Эрнана» В. Гюго, надышоў час новага тэатра. Рамантыкі абверглі сістэму Буало, паэтыку класіцызму, герояў толькі з геральдычнымі радавамі — абвясцілі новую эру ў мастацтве. Так, распачаўся новы тэатр. А потым прыходзілі Ібсан, Чэхав, Както, д'Анунцыа, Іанэску... Усё новыя эпохі ў мастацтве. Але вярнуліся і Расін, Карнэль, Мальер... І ўжо ніхто не заўважаў абмежаванасці знакамітага трыадзістага месца, часу і дзеяння. І тое, што героі мелі генеалагічнае дрэва з каранямі, што гублялася ў глыбі стагоддзяў. Тое ж і ў выяўленчым мастацтве.

Так і ў літаратуры: з'яўляліся рамантыкі, абвясціліся Sturm und Drang, выходзілі на літаратурную авансцену згубленае пакаленне, раз'юшанае пакаленне, незлічоныя новыя хвалі... І ўсе былі неабходныя. Уявіце сабе: што было б, каб у літаратуру, мастацтва, навуку прыходзілі толькі слуханныя вучні. Мы дагэтуль чыталі б выключна гекзамеры, ездзілі на калясніцах і лічылі зямную кулю пляскай, як блін.

Нехта заўсёды павінен ставіць пытанні і клічнікі. Бунтаваць. Сумнявацца. Аспрэчваць. Дзёрзка. Та-ле-на-ві-та. А потым час усё ставіць на сваё месца. Застаюцца — таленты.

Ала СЯМЕНАВА.

яны ідуць, яны прыходзяць,..
або ПЫТАЛЬНІКІ І КЛІЧНІКІ

— як маладзёжная філія СП. Сёння частка членаў суполкі раставарылася ў СП, частка гуртуецца вакол самавыдатаўскага часопіса «Літаратура» і падобных супольных акцый, а сама па сабе згуртаванне ўжо не існуе. І як сцвярджае адзін з былых членаў аб'яднання Сяргей Дубавец: «Наогул «Тутэйшыя» — гэта больш міф прагнага да міфаў асяроддзя. Тых 7 ці 10 перыядычных сходзяў, што адбыліся напачатку, анікага ўплыву на творы не мелі».

Літаб'яднанне «Крыніцы» існавала ў Наваполацку з 1968 года, але на пачатку 80-х гадоў набыло выразна новы напрамак, вельмі блізкі да мінскай суполкі. Толькі ў адрозненне ад «Тутэйшых» ні змена месцажыхарства старшыні Уладзіміра Арлова і ўступленне яго ў СП, ні набыццё членскіх білетаў таго ж Саюза пісьменнікаў Алега Мінкіна (сёння таксама жыве не ў Наваполацку) і Сяргеем Сокалавым-Воюшам і некаторымі іншымі, не перапынілі існавання аб'яднання «Крыніцы», якое, дарэчы, таксама спрабуе выдаваць самавыдатаўскі часопіс «Ксеракс беларускі».

Тым часам высветлілася, што людзі, якія не мелі дачынення да гэтых літаб'яднанняў, — Леанід Галубовіч, Леанід Дранько-Майсюк, Алесь Бембель (Зніч), Галіна Бульба і нават вельмі традыцыйная Хрысціна Лялько, маючы відэаочны судатыкненні з літаратурнымі «інсургентамі». У паміненнях, літаратурных арыенцірах.

Што было абвешчана? Што ўрэшце беларуская мова павінна заняць тое месца ў жыцці, якое ёй належыць. І тут іх лінія супала з настроямі прагрэсіўнай беларускай грамадскасці. Эстэтычныя крытэрыі — тут адразу акрэслілася разыходжанне з большасцю ў літаратурным асяродку. І — супадзенне з атачэннем нелітаратурным.

Абнаўленне рэчаіснасці — таксама высветлілася, што атрыбуцыя семантычнага гэтага паняцця шматгранная і разамітая, паразумецца не так лёгка. Канкрэтная ж практыка абнаў-

рэння. Гэта словы аднаго з былых «Тутэйшых».

Жорсткія! Раўнадушныя! Хутчэй — з няпэўнай зброяй выслоўлення супраць бязлітаснай праўды рэчаіснасці, дзе кожны момант можна трапіць у наждаўн. То ці не лепш адразу падрыхтаваць свой хук, не чакаўшы, пакуль апынешся ў тым незадыдрасным становішчы. Такі, здаецца, погляд на існуючае. Такое стаўленне да ўсяго ў рэчаіснасці. Да жыцця, да літаратуры.

Вынаходзілі! Як быццам да іх нічога не было. Такое таксама можна пачуць. У словах звычайна іронія і абурэнне. Шукальнікі — так накрэсліла б я іх літаратурныя спробы. Не збіраюся іх браць пад абарону — барані божа! — яна ім не патрэбная. Спрабуе зразумець. І накрэсліць абрысы. Непрыдуманнага. Наяўнага.

Зроблены заяўкі. Заяўкі цікавыя. Якія нельга не заўважыць. Дзве кнігі прозы («Добры дзень, мая Шыпына!» і «Дзень, калі ўпала страла») — ва Уладзіміра Арлова, на падыходзе — кніга ў Маскве, выйшла брашура пра Ефрасінню Полацкую, на яго ж рахунку — публіцыстыка і філасофскага кшталту вершы ў прозе. Гісторыя нашага народа, наша месца сярод людзей зямлі — пра гэта мастацкі роздум Арлова, яго галоўны клопат. Дзве кнігі ў Леаніда Галубовіча, найлепшай характарыстыкай якому было б проста вызначэнне: паэт.

Стэрэатыпы, да якіх прызываліся беларуская літаратура, адмаўляе Адам Глобус, паэт і прэзакі, мастак і аўтар своеасаблівага мініяцюра. Ён сцвярджае жорсткую лапідарнасць пісьма, вельмі тонка адчувае структуру мастацкай тканіны, настойваючы на стылі мыслення і адпаведна пісьма, прыцыпова новых для «тутэйшай» літаратуры. Як і Сяргей Дубавец. Крытык, прэзакі, паэт. Бясспрэчнасць — яго вораг. Ён ва ўсіх жанрах перш за ўсё імкнецца аспрэчыць, паспрачаць з іншымі, з самім сабой. Піша, нібыта кідае пальчатку — выклікаю. Хто смелы? Сістэма аргументаў, і лагічных, і чыста

Эмацыянальнасць, упэўненасць, падкрэсленая незалежнасць — перш за ўсё кідаюцца ў вочы, калі чытаеш паэтаў Анатоля Сыса і Сяргея Сокалава-Воюша. Іронія і сарказм — галоўная літзброя Віцэса Мудрова, і карыстацца імі ён умее. Сур'ёзныя і паглыблена-праблемныя спробы пра крытыку Пятра Васючэнка, што піша таксама і прозу. Заўсёды аздаданыя праблемамі беларускай культуры крытык Алесь Бяляцкі і прэзакі, мастак і тэлепубліцыст Уладзімір Сцяпан. Генадзь Сагановіч, Сяргей Кавалёў, Іван Афанасьеў — хацелася б уявіць іх літаратурна-крытычныя дэбаты пачаткам літаратурнага жыцця. Як і пераклады Зміцера Коласа, Ігара Бабкова і іншых.

БУНТ! ГВАЛТ КУЛЬТУРЫ!
АДРАДЖЭННЕ!

Ім пашанцавала. Час працуе на іх. Але і супраць іх. Сіндром нерашучасці ў іх сусветна адсутнічае. Яны шырока выкарыстоўваюць эфект актыўнага дзеяння. Але канкрэтным дзеяннем ці можна сёння зацікавіць, узрушыць? Пасля ўсіх публікацый апошніх гадоў? Пасля таго, што мусім мы прачытаць — са спадчыны дэразалючых, 20—30-х гадоў, Заходняй Беларусі, беларускай эміграцыі, у якой такія паэты, як Наталія Арсеньева, Алесь Салавей... На беларускай мове, што толькі-толькі пачынае адваджаць свае пазіцыі. З няўмольнай апекай выдаюць. Дарэчы, чаму б ім, пасля выхаду закона па друку, не выпускаць свой часопіс? Нармальны, «тоўсты». Робяць жа яны зараз саматужны часопіс «Літаратура». (Адрозна заўважу, што я асабіста далёка не ўсё ў ім прымаю). Зноў жа, не проста так узнік гэты часопіс: вось абвешчаны дадатак да «Маладосці», выйшаў зборнік «Тутэйшыя», выйшлі кніжкі — і ўсё ж выдавацца не проста. Дык чаму б не свой часопіс? Не пацягнуць? Збанкрутуюцца? Згараць? І дыму ніхто не пабачыць? Магчыма. Але ў іх не будзе комплексу ад нязробленага. Мецэнацкія, шэфскія спробы далучыць, даць магчымасць — усё ж у кожным вы-

У ПОШУКАХ
РАЗУМЕННЯ

Штогод шырыцца грамадскі рух нямецкага народа — Акцыя збаўлення. З асобай актыўнасцю яна праводзіцца сёлета, калі споўнілася 45 гадоў з дня Перамогі над нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Евангелічная царква ў Германіі, ініцыятар руху, надае яму вялікае значэнне, разумеючы важнасць збліжэння людзей усяго свету. Яе падтрымліваюць прагрэсіўныя грамадскія арганізацыі.

З гэтай нагоды ў Заходнім Берліне былі праведзены Дні міру — сапраўдны фестываль мастацтваў. Яго ўдзельнікі прыехалі з гарадоў, якія найбольш пацярпелі ў час другой сусветнай вайны.

У дні святкавання з Мінска была запрошана выстаўка твораў вядомых беларускіх мастакоў Кашкурэвічаў. З вялікім поспехам яна прайшла ў ратушы Райнікендорфа. Нямецкая грамадскасць упершыню сустрэлася з творчасцю гэтай сям'і.

Арлен Кашкурэвіч, майстар старэйшага пакалення, памятае жакі вайны, якая знішчала на сваім шляху ўсё жывое. Гэта сфарміравала яго адносіны да жыцця і мастацтва — праўдзі-

васць і духоўны парыв над усім, што перашкаджае чалавеку быць чалавекам. Такі падыход абумовіў не толькі тэмы яго графічных лістоў, але і саму стылістыку. Артыкулы ў нямецкай прэсе падкрэслілі, адзначылі моцнае ўражанне ад антыфашысцкіх серый мастака, пранікальную філасофію цыклаў-ілюстрацый да «Фауста» Гётэ, іх сучаснасць.

Сыны А. Кашкурэвіча Ігар і Фёдар развіваюць у сваёй творчасці традыцыі беларускага мастацтва. Ім уласцівы бескампрамісны пошук на з'явы нашай рэчаіснасці. У жывапісных творах маладых мастакоў вобразы нярэдка даводзяцца да гратэска, а рух, дынаміка кампазіцый — да экспрэсіі. Драматычнасць жыцця яны ўспрыма-

юць востра, не могуць змірыцца з бо-лем Чарнобыля, трагічным лёсам рэспублікі.

Тры таленты — тры розныя погляды на сучаснасць і гісторыю. Але іх творы аб'яднаны адзіным пачуццём трывогі за будучыню, вастрынёй адказу на ўзнікаючыя пытанні і праблемы. Як захаваць самацэннасць чалавечай асобы, яе духоўнасць — ва ўмовах усеагульнай тэхнакратыі гэта становіцца ўсё больш складана.

Вось чаму творы мастакоў знайшлі разуменне і шчыры водгук. Іх выстаўка «Эстэтыка ў развіцці» стала прыкладам практычнага збліжэння людзей розных краін.

Л. САЛОДКІНА.

«УЛІС» — ДЫВЕРСАНТЫ СУПРАЦЬ МАСАВАЙ КУЛЬТУРЫ?

«ГОРАД ДАЕ МНЕ СЛОВЫ І МУЗЫКУ»

Мінскі рок-гурт «Уліс» існуе каля года, але яго кампазіцыі сталі прыкметнай з'явай у беларускай поп-музыцы. Прапануем гутарку журналіста Уладзіміра СІЎЧЫКАВА з удзельнікамі калектыву Сержуком КРАЎЧАНКАМ і Феліксам АКСЕНЦАВЫМ.

Кар. — Сяргей, прадстаў, калі ласка, свой калектыв.

С. К. — Адрозніе: гурт не мой, а наш — у ім няма лідэра, кожны адказвае за пэўны кавалак працы. А на сцэну мы выходзім у наступным складзе: Вячаслаў Корань — гітара, Андрэас Патрэй — акустычная гітара, ваякал, Кірыла Шавандо — бубны, Валерыя Цініцкі — перкусія, тэхнічнае кіраўніцтва. Я іграю на бас-гітары, Фелікс Аксенцаў — аўтар тэкстаў усіх нашых кампазіцый.

Кар. — Не зусім беларускую назву гурта вы абралі свядома? Які сэнс укладзеце ў яе?

Ф. А. — «Уліс» для нас — гэта пошукі, падарожжа па свеце і да саміх сябе. Мяняюцца на зямлі народы, гарады, маршруты, а мроя пра вандраванні застаецца нязменнаю з гамерайскіх часоў. Мы лічым, што няма на свеце новых тэм, а вось новыя формы, пераўтварэнні непазбежныя. Старажытнагрэчаскі Адысей стаў у рымлян Улісам, а той, у сваю чаргу, даў назву сусветна вядомаму раману. Герой Джэймса Джойса вандруе па Дубліну, па сталіцы Ірландыі, а да гэтага краю ў нас асабліва любасць, бо знаходзім у ім нямала падабенстваў са сваім. Але назву гурта і ў іншаму тэксце напішам у беларускай транскрыпцыі.

Кар. — Рок — з'ява інтэрнацыянальная?

Ф. А. — Безумоўна!

Кар. — Але некаторыя лічаць яго ледзь не параджаннем пекла, упэўненыя, што ён не можа развівацца на нашай зямлі.

С. К. — Мы больш талерантныя. Нам можа не падабацца, што робіць той ці іншы эстраданік, але мы не адмаўляем яму ў праве на творчасць, а тым больш на існаванне.

Кар. — А што такое, павашаму, рок?

Ф. А. — А што такое ісціна, каханне, паззія? Тут, напэўна, трэба адказаць маўчаннем або таксама пытаннямі. Можна рок — гэта форма пратэсту, памкненне рабіць тое, што лічыш патрэбным? Можна рок — гэта спосаб дасягнення ўнутранай свабоды праз музыку? Можна рок — гэта нават спосаб, лад

жыцця? Ва «Улісе» мы не займаемся рокам, мы ім жывём. Нехта сказаў, што рок — гэта фальклор вялікага горада. У пэўнай ступені магу пагадзіцца: я іду па горадзе і адчуваю яго рытмы, яго музыку. Горад дае мне і словы... Але дакладна ведаю, што рок — не набор пэўных музычных прыёмаў, а таму не лічу рокавымі многія «металічныя» гурты.

Кар. — Улісавы і знешне не нагадваюць рокераў у агульнапрынятым разуменні гэтага слова.

С. К. — На сцэне мы апрануты гэтак жа, як і ў жыцці, не прымаем тэатральнай касцюмаванасці: розных шыпоў, ланцугоў, скуранак са шматлікімі заклёпкамі...

Ф. А. — І не хочам, каб публіка дыктавала нам свае густы.

Кар. — Вы акрэсліваеце, уяўляеце свайго слухача? Хацелі б неяк уплываць на яго?

С. К. — Мы граем найперш для сваіх сяброў. Калі, дзякуючы нашай музыцы, іх стане болей, будзем вельмі рады.

Мы не стараемся неяк спецыяльна ўплываць на слухача, а тым болей быць кумірамі.

Калі ўдаецца хоць крыху падумаць у моладзі ўзровень культуры, нацыянальнай свядомасці, інтэлігентнасці — працуем не марна.

Кар. — Якія, на вашу думку, адметныя рысы ў беларускага інтэлігента?

Ф. А. — Гэта ў пэўнай ступені self made man, чалавек, які зрабіў сябе сам. Гэта чалавек, які прайшоў праз боль. Ён не саромеецца сваёй культуры, роднай мовы, якую зазнае нярэдка ўжо ў сталым узросце і не ад бацькоў. Дзесяцікі, сотні тысяч беларускіх інтэлігентаў загінулі на вайне, былі знішчаны падчас сталінскіх рэпрэсій, і сённяшні беларускі інтэлігент — найчасцей інтэлігент у першым, добра, калі ў другім, і даволі рэдка — у трэцім пакаленні.

Кар. — У кампазіцыі «Пакуль спяваю» ёсць радок «Я буду апрануты, як чалавек з натоўпу»...

Ф. А. — Я не люблю тых хто ўспрымае мяне як чалавека з натоўпу, я люблю людзей. Бо кожны чалавек уяўляе вялікую самакаштоўнасць. Мяне

не турбуе, ці падобны я адзеннем да знакамітай рок-зоркі, мяне цікавіць, ці падобная музыка «Уліса» і мае тэксты да таго, што ў маёй душы.

Кар. — А што ў тваёй душы?

Ф. А. — Прыходзь на канцэрт, бо я не скажу болей, чым тэкстамі песень. Пра адну плынь кампазіцый «Уліса» можна меркаваць па такіх назвах: «Чужаніца», «Пан Руст», «Гестапа», «Сны аб грамадзянскай вайне», «Будапешт — Прага — Кабул...», «Краіна ў кратах»...

Кар. — Можна ты прачытаеш адзін з тэкстаў?

Ф. А. — Прачытаю, толькі з другой плыні.

ПЛЯЦЬ ФРАНЦЫСКА

Доўгі Брод, завулак Кветак і Траў.

Не пытай у мяне, дзе яны цяпер.

І не шукай.

Крок у змрок, зноў такі самы мой шлях.

Плошча нумар два, плошча нумар тры.

Дзе тваё імя, мой пляц!

Пляц Францыска, падковаў змулены гук.

Каляровая цэгла вякоў.

Пляц Францыска, на небе недзе твой брук.

Ты таемная зброя дзядоў.

Доўгі час, калі цябе не было,

Я хадзіў да крам, я купляў віно,

Каб неяк жыць.

Нехта зноў кажае жонка

сяброў,

Шыбы б'е ўначы ды шукае ўцех.

Дык нашто яму той пляц!

Пляц Францыска, падковаў змулены гук.

Каляровая цэгла вякоў.

Пляц Францыска, на небе недзе твой брук.

Ты таемная зброя дзядоў.

С. К. — Па гэтым тэксце можна меркаваць, што мы з пашанай ставімся да культурнай спадчыны, да старадаўняга доўдства.

Ахвотна прымаем удзел у добрачынных канцэртах, грошы ад якіх ідуць на рэстаўрацыю архітэктурных помнікаў, Лідскага замка ў прыватнасці.

Кар. — А якую музыку вы граеце?

Ф. А. — Былі б задаволены, калі б музычныя крытыкі назвалі нас радавымі з пятай калонай рок-н-рола або дыверсантамі супраць масавай культуры.

Кар. — Ёсць у вас агульныя музычныя ўпадабанні-арыенцыры?

С. К. — Агульныя? «The Police», «Тнесіге» і, канечне, «U 2».

Ф. А. — Дарэчы, я заканчваю перакладаць з англійскай артыкул пра гэтую ірландскую каманду.

Кар. — А як твае ўласныя вершы, артыкулы пра музыку?

Ф. А. — Сёе-тое пішацца.

Кар. — А чым жыве «Уліс»?

С. К. — Як і заўсёды, рэпетыцыямі, гастрольнымі паездкамі. Спадаёмся выступіць у Літве і Польшчы. У бліжэйшы час мяркую запісаць сваю праграму, але, на жаль, у Беларусі няма па-сучаснаму абсталяванай студыі грамазапісу.

Кар. — Што ж, дзякуй вам за гутарку! Зычу «Улісу» творчага плёну і новых вандровак!

Гутарку вёў

Уладзімір СІЎЧЫКАЎ.

НА ЗДЫМКУ: рок-гурт «Уліс» (Вячаслаў Корань, Валерыя Цініцкі, Сержук КРАЎЧАНКА, Андрэас Патрэй, Кірыла ШАВАНДО).

3 АПОШНІХ ВЕРНІСАЖАЎ

Сёлетняя выстава, прысвечаная 45-годдзю Перамогі, — сведчанне крызісу «ваеннай» тэмы ў беларускім выяўленчым мастацтве, а таксама выразнай палікрызісу ў поглядах мастакоў і на «ваенную» тэматыку, і ўвогуле на «тэматычныя» выставы. Калі мастакі старэйшага пакалення, сярод якіх, дарэчы, няма ветэранаў, прадставілі ў экспазіцыю партрэты ўдзельнікаў вайны ці батальныя сцэны ў міфалагічна-гераічнай трактоўцы, дык іх маладзейшыя калег больш вабяць адвечныя каштоўнасці звычайнага мірнага чалавечага жыцця. А калі яны і звяртаюцца да драматычнага мінулага краіны, да трагедыі сённяшняга дня, дык акцэнтуюць увагу менавіта на трагізме, заклікаюць глядача думаць аб тым, чаго варта перамогі, калі забываюць пра ахвяры, пра людзей.

НА ЗДЫМКАХ: Ф. БАРАНОЎСКІ. «Мінск наш»; П. ШАРЫПА. «Партрэт былой партызанкі Мацюх М. С.».

СПАДЧЫНА

МІЛЬЧА СТАРАЯ І НОВАЯ

Напэўна, не раз гамальчане чулі гэтую назву — Мільча. Але адна справа чуць, зусім іншая — ведаць што-небудзь канкрэтнае аб гэтай, цяпер ужо былой вёсцы. Нікога не зробіш, час няўмольна аддае ад нас былое. І падобна Мільчы, лёс многіх населеных пунктаў, якія ўвайшлі даўно ці нядаўна ў межы буйных прамысловых цэнтраў, у канчатковым выніку аказваецца амаль аднолькавым. Мы ў лепшым выпадку помнім старую назву вёскі, утвараем ад яе найменне пэўнай вуліцы (дарэчы, вуліца Мільчанская ёсць у Савецкім раёне горада Гомеля). Сама ж вёска, як пэўная гісторыка-геаграфічная адзінка, раствараецца сярод карпусоў прамысловых аб'ектаў ці сучасных жылых шматпавярховых новых мікрараёнаў. І разам з гэтым назаўсёды губляюцца ў часе каштоўныя факты, здараецца, шматвяковай гісторыі не толькі данага пасялення, але і вялікага горада.

На шчасце, Мільча пакуль яшчэ існуе. Яна нібы своеасабліва вясковы «аазіс», у якім у поўнай меры замест гарадскога гоману, бесперапыннага гудзення машын і шызага ды-

му выхляпных газаў адчуваеш цішыню, сапраўдны подых вясковай раніцы, непаўторны і такі, здаецца, далёкі, забыты пах пачы. Але азірнешся навокал і адрозніе, зразумееш, што ўсё гэта ненадоўга. З усіх бакоў цягнуцца ў неба смуродныя трубы хімізавода, «Цэнтраліта», заводу ліцця і нармалей. А самая галоўная дарога ў Мільчу — вуліца Базавая (паварот з вуліцы імя Барыкіна направа ў раёне заводу «Цэнтраліт») сваёй «жалезнай» назвай, бетоннымі сценамі шматлікіх кантор і складаў і вялікімі бензінавымі плямамі на асфальце аж прыгатае настрой. У Мільчы ж становіцца веселей. Адны толькі назвы мясцовых вуліц — Баравая, Ягданая, Ясная, Вясенная, Зялёная — аказваюць псіхалагічны эффект. Менавіта тут пасля доўгай дарогі па сучаснаму гораду нарэшце страпанешся, перавядзеш дух, уздынеш поўнымі грудзямі і задумаешся не толькі аб сучасным, але і аб мінулым. Не ведаю, як у каго, але ў мяне адзін толькі выгляд вёскі, тым больш з цікавым найменнем, заўсёды вы-

[Заканчэнне на 8-й стар.]

МУЗЕЙ У ДЗІЎНЫМ

З Віцебшчынай, з азёрным Дзісенскім краем, звязана імя вядомага беларускага мастака Язэпа Драздовіча. Ён адзін з тых, хто стаў ля вытокаў першых кніжных выданняў на беларускай мове. Яго работы ілюстравалі «Беларускі календар на 1910 год», першую кніжку паэтэсы Канстанцыі Буйло «Курганная кветка». У 30-я гады Язэп Драздовіч, пакінуўшы работу ў Вільні, перабраўся на родную Віцебшчыну, дзе жыў і працаваў, вандруючы па хутарах і вёсках. За хлеб і нацлег дарыў простым людзям многія свае карціны, як мог нёс культуру і асвету ў народ.

Добра вядомы таксама яго этнаграфічныя замалёўкі і графічная серыя старадаўняй архітэктуры Беларусі і Літвы: «Глыбокае», «Мір», «Навагрудак», «Крэва» і інш. Стварыў партрэты Ф. Скарыны, А. Грыневіча, Усяслава Палаткага. Язэп Нарцызавіч запісаў народныя песні, збіраў і апрацоўваў для слоўнікаў лексіку народнай мовы.

І не дзіўна, што, пачынаючы пошукі матэрыялаў і дакументаў для музея мастацтва і этнаграфіі, які некалькі гадоў назад створаны ў вёсцы Дзіўнае Шаркоўшчынскага раёна, многа карцін Язэпа Драздовіча энтузіясты сабралі ў мясцовых жыхароў. Разам з іншымі экспанатамі яны складаюць лепшую частку экспазіцыі ў музеі саўгаса «Гарадзец», які з цікавасцю наведваюць школьнікі, жыхары вёскі Дзіўнае і іншых сёл.

НА ЗДЫМКАХ: у пераабсталяванай старадаўняй пабудове, дзе раней знаходзілася саўгасная кацельня, размяшчаўся музей мастацтва і этнаграфіі; карціна Я. Драздовіча «Скрыпач».

Фота Л. КЛІМАНСКАГА,
А. ЦАРЛЮКЕВІЧА.

МІЛЬЧА СТАРАЯ І НОВАЯ

[Заканчэнне.
Пачатак на 7-й стар.]

клікае моцнае прафесійнае жаданне дайсці да вытокаў і самога пасялення, і яго назвы.

...Калісьці даўно, а дакладней — тры стагоддзі назад, у гэтай мясціне быў толькі мокрый аляховы ды бярозавы лес і вялікая непраходная дрыгва. Праўда, трохі наводдаль мясцовасць становілася вышэйшай, раслі сосны і зрэдку дубы. З балота білі крыніцы, і адтуль выцякаў ручай, рэчышча якога ў напрамку на поўдзень, у бок сучаснай вёскі Давыдаўкі і ракі Сож, расшыралася. Рачулка называлася Случ, другая ж назва яе была Мільча. Хоць гэтыя найменні і славянскія, толькі даволі старажытныя, для сучаснікаў яны будуць незразумелымі, таму трэба сказаць, што ўтварыліся яны ад слоў са значэннем «балота, дрыгва, вільготная нізіна, балоцістая рэчка».

На берагах Случы-Мільчы прыкладна ў XVII стагоддзі ўзнікла беларуская вёсачка, для абазначэння якой яе жыхары перанялі другую частку наймення ракі. Вёсачка размясцілася якраз недалёка ад балота. Хаткі былі маленькія, з бяровяна, з адным, зрэдку двама невялікімі аkenцамі, паліліся па-чорнаму. Не ведаю, каму належала першапачаткова вёсачка, але ўпэўнены, што да часу жыцця працякала тут ціха, неспрыяльна. У пачатку XVIII стагоддзя на процілеглым ад вёскі беразе Мільчанскага балота пачалі з'яўляцца новыя пасяленні. За якіх-небудзь 10—20 гадоў неўпрыкмет узнікла цэлая вёска. Праўда, афіцыйна яна лічылася слабадой, а яе жыхары называліся слабаджанамі. І было гэта не выпадкова. Слабаджанамі мільчанцы трымаліся вельмі замкнёна, з суседзямі не вельмі жадалі ўступаць у кантакт. Яны лічыліся свабоднымі, незалежнымі. Гомельскім старостам Васілю, Фаме і Мікалаю Красінскім яны спраўна плацілі падаткі за зямлю, патрабуючы ўзамен, каб тыя не ўмешваліся ў іх справы. Урад меў вялікую выгаду ад перасяленцаў, якія сяліліся не толькі пад Мільчай, але і ў іншых неабжитых месцах вакол старога Гомеля. Таму і выдаваліся распараджэнні, падобныя на наступнае: слабаджанам «вольна будзе попов держать, церкви без всякого препятствия становить вольно будет», слабаджанам маглі жыць «без всякого утеснения от панов, и от ксендзов, и от попов, и от мужиков, и от всякого чина», «без всякого поругания и порицания». У мільчанскай Слабадзе, якая хутка атрымала назву Новая Мільча, гучала руская мова, бо прыжыліся тут, як чытачы ўжо напэўна здагадаліся, перасяленцы з расійскіх абласцей — прыхільнікі старой веры.

Геаграфічныя апісанні і статыстычныя падлікі канца XIX — пачатку XX стагоддзяў часцей называюць больш буйную слабаду Новую Мільчу, чым невялікую вёсачку Старую Мільчу. Так, у кнізе «Волости и важнейшие селения Европейской России». — Выпуск V. — Губернии Литовской и Белорусской областей» (С.-Птб., 1886) адзначалася, што ў Новай Мільчы было 140 двароў, меліся лаўка і ветраны млын.

З лютага 1983 года Старая і Новая Мільча ўваходзяць у гарадскую мяжу. Былыя вёскі афіцыйна сталі часткай горада, хоць яшчэ да 1961 года тут была сапраўдная глыбіна. Тады ў Мільчы з'явілася электрычнасць. А да гэтага адзіным домам, дзе свяцілася электрычная лампачка, быў клуб, адкры-

ты ў пасляваенныя гады ў драўлянай прыбудове да былой стараверскай царквы. Добрым словам успамінаюць мільчанцы 60-я гады. Тады ў вёсцы, дзякуючы намаганням былога старшыні сельсавета Уладзіміра Кулікава, на вялікім уздыме была культурная і спартыўная работа. Фізкультурнік па аднакацыі, Кулікаў стварыў тут некалькі спартыўных секцый, у якіх займалася амаль усе маладое пакаленне мільчанцаў. Па яго ініцыятыве пабудавалі і бібліятэку. Або вось такі факт з таго часу: у 1962 годзе 700 чалавек, амаль усе працаздольнае насельніцтва вёскі, выйшла на нядзельнік, каб пабудаваць дарогу паміж Старой і Новай Мільчай.

Гэтыя адрывачныя факты, зразумела, не даюць поўнай карціны новай мільчанскай гісторыі. Тым не менш, яны вельмі красамоўныя. У памяці старэйшага пакалення мільчанцаў захаваліся і іншыя факты і падзеі. З павагай успамінаюць імя першага старшыні мясцовага калгаса Максіма Жалезнякова. А вось першыя камсамольцы абуджаюць у памяці старых не вельмі прыемныя ўспаміны: камсамольцы ламалі мясцовую царкву, у якой потым адкрылі клуб. Ад царквы захаваліся толькі рэшткі прыгожых варот са шліфаванай цэгля, якія, дарэчы, клапатліва рэмантаваў той жа старшыня Кулікаў. Новую гісторыю сваёй вёскі вывучаюць мільчанскія школьнікі, члены гісторыка-краязнаўчага гуртка пры сярэдняй школе № 48. Кіруе гуртком завуч, гісторык Раіса Кажамякіна.

У маленькім утульным пакойчыку школы размясціўся мільчанскі музей. Не, я не памыліўся. Экспазіцыя музея даўно перарасла школьныя межы і з'яўляецца па сутнасці агульнавясельскай. Кіраўнік музея Р. Кажамякіна расказвала мне пра музейныя матэрыялы і пра напярмкі дзейнасці краязнаўчага гуртка, а я здзіўляўся таму, як многа ўжо зроблена. Кожны прыгожа аформлены стэнд — гэта ілюстраваны маленькі расказ аб падзеях у Мільчы і на Гомельшчыне, аб славуных земляках. Вось, напрыклад, матэрыялы пра Фёдора Стральца. Жыхар Старой Мільчы Ф. Стралец геройскі загінуў у чэрвені 1944 года на беларускай зямлі. Пасмяротна яму было прысвоена высокае званне Героя Савецкага Саюза. Іменем Ф. Стральца названа вуліца, на якой размешчана школа. Смерцю храбрых загінуў і настаўнік Старамільчанскай школы С. Мяшкоў, памяць аб якім перадаецца з пакалення ў пакаленне мільчанскіх школьнікаў.

Аб уражаннях наведвальнікаў музея сведчыць кніга водгукў, у якой пакінулі запісы госці з Ленінграда, Чэлябінска, Сумскай вобласці, Чаркаса, вёскі Краснае Гомельскага раёна і іншых мясцін.

Наперадзе ў мільчанскіх краязнаўцаў новыя пошукі і адкрыцці. Работы шмат. У Мільчы яшчэ жыве тое пакаленне, на вачах якога адбываліся вялікія пераўтварэнні першых гадоў Савецкай улады, праходзілі цяжкія дні Вялікай Айчыннай вайны. Відаць, настай час, каб скласці летапіс Мільчы, стварыць у музеі этнаграфічны куток, дзе былі б прадстаўлены элементы матэрыяльнай і духоўнай культуры, што захаваліся ў самых старых жыхароў вёскі, — вышытыя ручнікі і пісаныя рускімі пісьмёнамі стараверскія кнігі. Помняць яны і народныя звычаі і павер'і, ведаюць паданні і абрады. Усё гэта патрэбна нам і тым, хто будзе жыць пасля нас.

Аляксандр РОГАЛЕУ.

БЕЛАРУСКАЯ КУХНЯ

ЗАПЯКАНКА РЫСАВАЯ З ТВАРАГОМ

Зварыць рысавую кашу з разынкамі, злёгку астудзіць і дадаць працёрты тварог, узбітае з цукрам яйка, ванілін, соль па густу, усё старанна перамяшаць. Прыгатаваную масу пакласці ў форму, змазаную маслам, пасыпаную сухарамі слоем 2-3 сантыметры, паверхню змазаць сумессю аднаго яйка і 1 сталовай лыжкі смятаны. Запэкаць у духоўцы (25 — 30 мінут) да з'яўлення залацістай скарынкі. На стол падаць гарачую запяканку са смятанай ці фруктовым сокам.

3/4 шклянкі рысу, 2 шклянкі вады, 40 грамаў разынак, 120 — 150 грамаў тварагу, 2 сталовыя лыжкі цукру, 2 яйкі, соль па густу, смятана, фруктовы сіроп.

ПУДЫНГ З ТВАРАГОМ І АГАРОДНІНАЙ

З манных круп і малака зварыць кашу. Цвятую капусту і моркву нарэзаць і патушыць з малаком (2-3 сталовыя лыжкі) і маслам (20 грамаў). У прыгатаваную кашу дадаць цукар, агародніну, жаўткі, усё перамяшаць. Потым, асцярожна памешваючы, уліць узбітыя яечны бялок. Масу перакласці ў форму, змазаную маслам, памазаць верх пудынгу яйкам, запэкаць у духоўцы. Перад падачай на стол паліць растопленым маслам.

3/4 шклянкі манных круп, 2 шклянкі малака, 100 грамаў цвятой капусты, 1 морква, 100 грамаў масла, 1-2 сталовыя лыжкі цукру, 200 грамаў тварагу, 2 яйкі.

АЛАДКІ З ТВАРАГУ І БУРАКОЎ

Вараныя буракі пачысціць і працёрці цераз сита ці здрабніць на тарцы. Да атрыманай масы дадаць пшанічную муку, нарэзаны тонкімі кавалачкамі пачышчаныя яблыкі, добра расцёрты тварог, малако, яйка, цукар, соль. Усё добра перамяшаць, пасля чаго можна пячы невялікія аладкі. Перад падачай на стол паліць топленым маслам, асобиа падаць смятану.

200 грамаў буракоў, 4 сталовыя лыжкі мукі, 100 грамаў яблыкаў, 350 грамаў тварагу, 1/2 шклянкі малака, 1 яйка, 1/2 сталовай лыжкі цукру, соль па густу, 30 грамаў топленага масла, смятана.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕТІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-5, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44,
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-88,
33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва
ДК КП Беларусі.
Індэкс 63854. Зак. № 777